

Sygn. akt I C 427/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 maja 2016 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący:	SSO Jacek Bajak
Protokolant:	protokolant sądowy Justyna Chojecka

po rozpoznaniu w dniu 19 maja 2016 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa A. G., K. Z.

przeciwko Skarbowi Państwa - (...)

o zapłatę

I. zasądza od Skarbu Państwa – (...) na rzecz A. G. kwotę 1 359 088 zł (jeden milion trzysta pięćdziesiąt dziewięć tysięcy osiemdziesiąt osiem złotych)

a na rzecz K. Z. kwotę 2 038 632 zł (dwa miliony trzydzieści osiem tysięcy sześćset trzydzieści dwa złote) – kwoty te z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 1 czerwca 2016 r. do dnia zapłaty,

II. w pozostałej części powództwo oddala;

III. rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów postępowania pozostawia referendarzowi sądowemu ustalając, że powodowie wygrali spór w całości.

Sygn. akt I C 427/12

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 30 kwietnia 2012 roku A. G., D. G., E. S., T. B. oraz K. Z. domagali się zasądzenia od Skarbu Państwa – (...) kwoty co najmniej 666 666,66 zł na rzecz A. G., kwoty co najmniej 333 333,33 zł na rzecz D. G., kwoty co najmniej 333 333,33 zł na rzecz E. S., kwoty co najmniej 333 333,33 zł na rzecz T. B. oraz kwoty co najmniej 1 000 000 zł na rzecz K. Z., bądź ewentualnie innej, wyższej kwoty wynikającej z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego oraz zasądzenia od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania (pозew – k. 4-5).

Zarządzeniem z dnia 11 czerwca 2012 roku zarządzono zwrot pozwu w stosunku do powodów: D. G., E. S. i T. B. (k. 48). Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 31 lipca 2012 roku oddalił zażalenie powodów (postanowienie – k. 59).

W odpowiedzi na pozew pozwany reprezentowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od każdego z powodów zwrotu kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa (odpowiedź na pozew – k. 70).

Postanowieniem z dnia 10 lutego 2016 roku Sąd zawiesił postępowanie w sprawie do czasu rozstrzygnięcia przez organy administracji o wniosku powodów o ustanowienie prawa użytkowania wieczystego w stosunku do przedmiotowej nieruchomości (k. 589).

Postanowieniem z dnia 24 marca 2016 roku Sąd podjął zawieszono postępowanie (k. 612).

W ostatecznym stanowisku z dnia 14 marca 2016 roku powód A. G. wniósł o zasądzenie na jego rzecz kwoty 1 359 088 zł z ustawowymi odsetkami naliczonymi od dnia doręczenia pozwu pozwanemu do dnia zapłaty natomiast powód A. G. wniósł o zasądzenie na jego rzecz kwoty 2 038 632 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwu pozwanemu do dnia zapłaty (pismo procesowe – k. 602-603).

Pozwany podtrzymał dotychczasowe stanowisko w sprawie, podnosząc zarzut przedawnienia i wnosząc dodatkowo z ostrożności procesowej o niezasądzanie kosztów zastępstwa procesowego (protokół – k. 624, nagranie: 00:01:55-00:03:31).

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Powodowie są następcami prawnymi byłych współwłaścicieli nieruchomości położonej w W. w Dzielnicy W., oznaczonej nr hip. (...) i stanowiącej obecnie część działek ewidencyjnych nr ew. (...). z obrębu (...), nr ew. (...), nr ew. (...), nr ew. (...) z obrębu (...). Powierzchnia działki wynosi 4436,57 m⁽²⁾.

Nieruchomość została objęta działaniem dekretu z 26 października 1945 roku o własności i użytkowaniu gruntów na terenie (...) W. jako tzw. „nieruchomość (...)”. Przed wejściem w życie dekretu nieruchomość stanowiła współwłasność K. G., S. G., R. O., J. G. (1), J. G. (2) oraz Z. G. (1) (zaświadczenie Sądu Rejonowego dla W.X Wydział Ksiąg Wieczystych, L.dz. 894/08 – k. 22-22v).

Na gruncie przy ul. (...) znajdował się budynek (...) -kondygnacyjny w stanie niezagrażającym bezpieczeństwu. Przy ul. (...) znajdował się budynek (...) -kondygnacyjny bez dachu. Przy ul. (...) znajdował się budynek (...) -kondygnacyjny w stanie niezagrażającym bezpieczeństwu. Przy ul. (...) znajdował się ponadto budynek (...) -kondygnacyjny, mieszkalny, wypalony całkowicie, w podwórzu warsztaty spalone. Przy ul. (...) i ul. (...) znajdował się budynek lekko uszkodzony ze spalonymi stropami drewnianymi. Przy ul. (...) znajdował się budynek jednopiętrowy, mieszkalny, całkowicie wypalony. Na dzień 26 października 1949 roku dla przedmiotowej nieruchomości dostępna była sieć gazowa, ciepła, wodociągowa, kanalizacyjna i energetyczna (uzasadnienie decyzji Ministra Infrastruktury (...) – k. 19v, opinia biegłego J. S. – k. 214-215, pismo (...) sp. z o.o. – k. 235, pismo (...) S.A. – k. 236,).

Obecnie teren nieruchomości zajęty jest pod pas drogowy ul. (...) oraz ul. (...). W październiku 1949 roku przebieg ulic był odmienny od obecnego. Na datę 26 października 1949 roku grunt nie znajdował się w obrębie pasów drogowych ulic (...) (opinia biegłego J. S. – k. 215)

Orzeczeniem administracyjnym Prezydenta (...) W. z dnia 26 października 1949 roku, utrzymanym następnie decyzją Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 12 kwietnia 1951 roku odmówiono dotychczasowym właścicielom gruntu prawa własności czasowej. W uzasadnieniu decyzji podniesiono, iż nieruchomość ma być przeznaczona na cele użyteczności publicznej, tj. na budowę arterii komunikacyjnej. Nieruchomość znajdowała się na terenie objętym Ogólnym Planem Zagospodarowania (...) W. zatwierdzonym przez Ministerstwo Robót Publicznych w dniu 11 sierpnia 1931 roku. Nieruchomość znajdowała się na granicy stref IV i V, przewidziana była pod zabudowę zwartą, 4-5 kondygnacyjną o dopuszczalnej powierzchni zabudowy 70% (kopia decyzji Ministra Infrastruktury z dnia 13 maja 2009 roku – k. 18-21).

Decyzją z dnia 13 maja 1999 roku Minister Infrastruktury stwierdził nieważność decyzji Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 12 kwietnia 1951 roku. Wskutek wydania decyzji z dnia 13 maja 2009 roku dokonano podziału działki nr ew. (...) z obrębu (...) na działki o nr ew. (...), (...) oraz (...) (kopia decyzji z dnia 13 maja 2009 roku – k. 18-21).

Decyzją z dnia 19 stycznia 2011 roku nr (...) Prezydent (...) W. przyznał spadkobiercom byłych właścicieli nieruchomości oznaczonej nr hip. (...) prawo użytkowania wieczystego w odniesieniu do działki nr ew. (...) z obrębu (...) o powierzchni 1668 m⁽²⁾ (kopia decyzji – k. 15-17v).

W stosunku do pozostałej części nieruchomości wchodzącej w skład nr hip. (...) o powierzchni 2768 m⁽²⁾ Prezydent (...) W. odmówił ustanowienia prawa użytkowania wieczystego. Decyzją z dnia 4 maja 2012 roku Prezydent (...) W. orzekł o odmowie ustanowienia prawa użytkowania wieczystego w stosunku do działki o nr ew. (...) z obrębu (...) z uwagi na fakt, że działka jest obecnie zajęta pod drogę publiczną i podlega wyłączeniu z obrotu gospodarczego. Decyzją nr (...) z dnia 9 marca 2016 roku Prezydent (...) W. orzekł o odmowie ustanowienia prawa użytkowania wieczystego w stosunku do pozostałej części gruntu oznaczonego hip. nr (...) (kopia decyzji z 4 maja 2012 roku – k. 269-273, kopia decyzji z 9 marca 2016 roku – k. 619-622v).

Wartość prawa użytkowania wieczystego niezwróconej części nieruchomości według stanu działek na dzień 26 października 1949 roku, a według cen aktualnych wynosi 8 154 528 zł (opinia biegłego T. G. – k. 442).

Udziały powodów w przedmiotowej nieruchomości, gdyby nie została ona znacjonalizowana, przedstawiałyby się następująco: A. G.: 2/12, D. G.: 1/12, E. S.: 1/12, K. Z.: 3/12, T. B.: 1/12 – tj. łącznie 8/12 udziałów w nieruchomości (kopia decyzji Prezydenta (...) W. z dnia 19 stycznia 2011 roku – k. 15).

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie złożonych przez strony postępowania dokumentów, w szczególności kopii rozstrzygnięć administracyjnych dotyczących przedmiotowej nieruchomości. Sąd uznał za wiarygodne dokumenty złożone do akt sprawy, jako że zawarte w nich informacje tworzyły spójny obraz stanu faktycznego, a żadna ze stron nie kwestionowała ich autentyczności.

W niniejszej sprawie Sąd dopuścił dowód z opinii biegłych z zakresu wyceny nieruchomości. Opinię sporządził biegły J. S. oraz biegły T. G..

Opinię biegłego J. S. Sąd ocenił jako rzeczową i niepozbawioną przymiotu spójności. Biegły w sposób kompleksowy dokonał odtworzenia stanu nieruchomości na dzień powstania szkody i do tego stanu faktycznego odniósł się, sporządzając swoją opinię. Sąd nie uwzględnił jednakże wyceny prawa użytkowania wieczystego dokonanej przez biegłego, bowiem wykonana ona została w oparciu o plan zagospodarowania przestrzennego obowiązujący w dacie sporządzania opinii, a nie w oparciu o całokształt stanu nieruchomości, w tym także związanych z nią założeń planistycznych, obowiązujących w dacie powstania szkody.

W odniesieniu do opinii biegłego T. G. Sąd uznał ją za sporządzoną w sposób logiczny, rzeczowy i spójny. Biegły w pełni odpowiedział na pytania Sądu dotyczące wiadomości specjalnych, w szczególności uwzględnił wątpliwości podnoszone przez strony do opinii biegłego J. S., a dotyczące uwzględnienia założeń planistycznych obowiązujących na datę powstania szkody, a nie uwarunkowania aktualne. Sąd nie znalazł podstaw do kwestionowania opinii w oparciu o podnoszone zarzuty strony pozwanej, a dotyczące zastosowanej przez biegłego metodologii i doboru zrealizowanych w ostatnim czasie transakcji dotyczących podobnych nieruchomości przy dokonywaniu szacowania wartości prawa użytkowania wieczystego. W ocenie Sądu biegły w sposób wyczerpujący odpowiedział na pytania strony pozwanej tak dotyczących nieruchomości podobnych, jak i lokalizacji nieruchomości objętych porównaniem w opinii uzupełniającej.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo zasługuje na uwzględnienie w przeważającym zakresie.

Roszczenie strony powodowej zostało oparte o treść art.160 k.p.a. w zw. z art. 5 ustawy z dnia 19 lipca 2004 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych ustaw. (Dz. U. nr 162, poz. 1692). Z uwagi na to, iż wadliwa decyzja administracyjna została wydana przed wejściem w życie ww. ustawy uchylającej art. 160 k.p.a., a decyzja nadzorcza

zapadła już po nadejściu tej daty, w sprawie ma zastosowanie art. 160 k.p.a. z wyłączeniem przepisów uzależniających dochodzenie odszkodowania na drodze sądowej od uprzedniego wyczerpania trybu administracyjnego.

Przepis art. 160 k.p.a. w brzmieniu obowiązującym na dzień 31 sierpnia 2004 roku stanowił w § 1 że stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. Z kolei § 2 tego przepisu stanowił, że do odszkodowania stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego z wyłączeniem art. 418 tego Kodeksu. Wedle § 3 art. 160 k.p.a. odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a., chyba że winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie ponosi inna strona postępowania dotyczącego tej decyzji; w tym ostatnim przypadku roszczenie o odszkodowanie służy w stosunku do strony winnej powstania tych okoliczności. Zgodnie natomiast z § 6 art. 160 k.p.a. roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2 k.p.a., że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a.

Cytowany przepis nie zawiera żadnej regulacji dotyczącej przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej za szkodę wyrządzoną wadliwą decyzją administracyjną, odsyłając w tym zakresie do przepisów kodeksu cywilnego. Z uwagi na publicznoprawny charakter decyzji administracyjnych i organów je wydających istotne znaczenie dla określenia przesłanek tej odpowiedzialności ma przepis art. 417 k.c.. Ponadto w zakresie określenia rozmiaru szkody i związku przyczynowego między wydaniem wadliwej decyzji administracyjnej, a szkodą zastosowanie znajdują także przepisy art. 361 – 363 k.c. Powyższe determinuje również zakres faktów, które obowiązana jest udowodnić strona domagająca się odszkodowania z tego tytułu.

Rozstrzygnięcie o istnieniu adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy tak rozumianą szkodą, a zdarzeniem ją powodującym musi być poprzedzone oceną, czy szkoda nastąpiłaby także wtedy, gdyby zapadła decyzja zgodna z prawem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2004 r., sygn. akt II CK 433/02). W ocenie Sądu strona powodowa udowodniła istnienie tego związku.

Nieruchomość położona przy ul. (...), ozn. hip. (...) stanowiła współwłasność K. G., S. G., J. G. (2), Z. G. (2) oraz R. O. – tj. poprzedników prawnych powodów. Na mocy dekretu z 26 października 1945 roku o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m. st. W. własność przedmiotowej nieruchomości przeszła na własność gminy (...) W. (art. 1 dekretu). Zgodnie natomiast z art. 7 ust. 1 dekretu dotychczasowi właściciele gruntu prawni następcy właściciela, będący w posiadaniu gruntu, lub osoby prawa jego reprezentujące, mogli w ciągu 6 miesięcy od dnia objęcia w posiadanie gruntu przez gminę zgłosić wniosek o przyznanie na tym gruncie jego dotychczasowemu właścicielowi prawa wieczystej dzierżawy z czynszem symbolicznym lub prawa zabudowy za opłatą symboliczną.

Właściciele dotrzyмали przewidzianego prawem terminu, jednakże ich wnioski o ustanowienie prawa wieczystej dzierżawy zostały rozpatrzone odmownie orzeczeniem administracyjnym z dnia 26 października 1949 roku.

Na mocy decyzji z dnia 13 maja 2009 roku Minister Infrastruktury stwierdził nieważność orzeczenia administracyjnego Prezydenta (...) W. z dnia 26 października 1949 roku oraz podtrzymującej go decyzji Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 17 kwietnia 1951 roku.

Stwierdzić należy, iż fakt, że decyzja administracyjna została wydana z rażącym naruszeniem prawa, przesądza o bezprawności i winie funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonej mu czynności (tak m.in. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 maja 1985 r., II CR 121/85, OSNC 1986, nr 4, poz. 53). Na stronie powodowej ciążył obowiązek wykazania pozostałych przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej, a zatem powstania szkody (i jej rozmiarów) oraz istnienia normalnego związku przyczynowego pomiędzy ową szkodą, a zdarzeniem, które ją wywołało. Stosownie do treści art. 7 ust. 2 oraz ust. 4 dekretu zgodne z prawem rozstrzygnięcie doprowadziłoby do ustanowienia prawa własności czasowej na gruncie będącym dotychczas przedmiotem własności bądź też prawa wieczystej dzierżawy lub własności czasowej innej nieruchomości na tych samych zasadach. Wydanie decyzji zgodnej z prawem nie doprowadziłoby do powstania uszczerbku majątkowego w majątku dotychczasowych

właścicieli nieruchomości, a w konsekwencji ich następców prawnych, co uzasadnia istnienie adekwatnego związku przyczynowego w niniejszej sprawie między bezprawnym działaniem, a powstaniem szkody.

Nie sposób także podzielić stanowiska przedstawionego przez stronę pozwaną o nieuchronności wywłaszczenia w związku z wprowadzeniem do obrotu prawnego przez ustawodawcę ustawy dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości. Szkada rozumiana jako uszczerbek w majątku poprzedników prawnych powodów (a w konsekwencji i samych powodów) powstała w momencie wydania orzeczenia sprzecznego z przepisami ówczesnie obowiązującego prawa. Szkada bowiem nie powstałaby, gdyby organ administracji orzekł zgodnie z przepisami dekretu o przyznaniu prawa własności czasowej lub wieczystej dzierżawy gruntu. Wprawdzie przedmiotowa nieruchomość została zajęta pod drogę publiczną, co wykluczało przyznania ww. praw do nieruchomości, jednakże brak było podstaw do odmowy przyznania dzierżawy wieczystej gruntu o równej wartości użytkowej, bądź prawa zabudowy na takim gruncie.

Z punktu widzenia powstania szkody nie ma znaczenia, iż nieruchomość została wykorzystana zgodnie z przeznaczeniem wskazanym w treści orzeczenia administracyjnego z 1949 roku, bowiem przeznaczenie to było sprzeczne z treścią sprzeczne z obowiązującymi wówczas założeniami planistycznymi wynikającymi z Ogólnego Planu Zabudowania (...) W. z dnia 11 sierpnia 1931 roku. Dokument ów przewidywał zabudowanie przedmiotowej nieruchomości zabudową mieszkalną wielokondygnacyjną, a więc odmiennie niż przewidziane to zostało w decyzji odmawiającej przyznania prawa wieczystej dzierżawy gruntu.

W oparciu o całokształt materiału dowodowego Sąd przyjął, iż wartość nieruchomości według stanu działek z dnia 26 października 1949 roku i według aktualnych cen wynosi 8 154 528 zł. Sąd wskazuje, iż w odniesieniu do tej kwoty należało odnosić wymiar odszkodowania należnego każdemu z powodów. Tym samym wartość udziałów powoda A. G. wyniosła $2/12 \times 8\,154\,528 \text{ zł} = 1\,359\,088 \text{ zł}$, natomiast powoda K. Z. wyniosła $3/12 \times 8\,154\,528 \text{ zł} = 2\,038\,632 \text{ zł}$. Zgodnie z zasadą pełnej kompensacji szkody wysokość odszkodowania należnego każdemu z powodów odpowiada wartości uszczerbku majątkowego powstałego w wyniku bezprawnego działania władzy publicznej, co znalazło swe odzwierciedlenie w pkt I sentencji wyroku.

Odsetki ustawowe z uwagi na odszkodowawczy charakter roszczenia zostały zasądzone od dnia następnego po dacie wydania wyroku. Skoro bowiem zgodnie z art. 363 § 2 k.c. wysokość odszkodowania została w przedmiotowej sprawie ustalona według cen z daty wyrokowania, to odszkodowanie w takiej wysokości staje się wymagalne dopiero z datą wyroku, a zasądzenie odsetek od daty wcześniejszej skutkowałoby naruszeniem art. 481 § 1 k.c. i art. 321 § 1 k.p.c. stanowiąc orzeczenie ponad żądanie, a ponadto prowadziłoby do kompensaty uszczerbku pokrytego już przez kwotę odszkodowania ustalonego zgodnie z zasadą przewidzianą w art. 363 § 2 k.c. (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 15 lipca 2011 roku, I ACa 233/11, wyrok Sądu Najwyższego z 16 kwietnia 2009 roku, I CSK 524/08). Z uwagi na to Sąd zasądził wskazaną powyżej kwotę odszkodowania z ustawowymi odsetkami od dnia 1 czerwca 2016 roku – jak w punkcie I wyroku, oddalając jednocześnie powództwo w pozostałym zakresie – jak w punkcie II wyroku.

Mając na względzie ogół przytoczonych okoliczności Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., uznając, iż powodowie wygrali spór w całości i stosownie do art. 108 § 1 k.p.c. szczegółowe wyliczenie kosztów postępowania Sąd pozostawił referendarzowi sądowemu.

SSO Jacek Bajak